

Durmuş Hocaoğlu

Türkler ve Sofistler

Yeniçağ., “Analiz”., 07 Temmuz 2008, Pazartesi., s.12
“Analiz” Sıra No: 672; 2008-063; Temmuz-02

YENİÇAĞ

Türkler, gladiatorlar cemiyetidir ve Anakronik Vendettolar’ı her zaman mağlûp ve onlara hükmederler; ancak, bu ikinci tür vendettolar ile karşılaşmalarında...

... biraz duraksadığımı farkettiler; evet, öyle, zîra, mes’ele bu defa daha karmaşık bir hâl alır. Niçin? Çünkü bunlar da vendettodur, vâkıa, ama daha farklı. Şöyle farklı: “Vendettor” kelimesini bir terim olarak - “vendetta” (intikam) kökünden hareketle -, hîle ve entrikayı merkeze alan bir kavram olarak kullanmıştım. Bu bakımdan her iki türü arasında bir fark yok; fark, ikincilerin birincilere nisbetle olan medeniyetlerinde; yâni bunlar, anakronik, dağlı, çöllü, ehlîleşmemiş değil, **medenî vendettolar**dır – “daha medenî” de değil de düpedüz *medenî*; bu ise, bütün menfî ve müsbet yanlarıyla, “sofistikasyon”a atıfta bulunmak demektir.

Sofist filozoflardan mülhem olarak türetilen bu kavram, bir yandan, tıpkı bu filozoflar gibi, birbiriyle mütênâkız çifte mânâ taşır.

Az birazcık açalım: Eski Grekler’deki felsefî cereyanlarından birisi de, Sofistler’inki idi. Onlara, “sophos” (hikmet) kökünden türetilen “philosophos” değil de, “sofist” – yâni “hikmetçi” - ünvanının verilmesi, esas olarak, bu adamların fevkalâde soylu bir kavram olan “sophos”u çok farklı kontekstlerde isti’âm etmelerindedir. Sophos’a, yâni en yüce bilgiye ulaşmak için cehdeden, hayâtını buna vakfeden kişiye *philosophos* denmekteydi, ama bunlara denmedi; çünkü bu zevât, Sophos’a uygun davranmıyordu: Evvelen, Sophos’u para ile öğretiyorlardı ki, bu, *bilgi’nin metâlaştırılması* olarak tefsîr edildiğinden Felsefe’ye ihânet olarak addediliyordu ve sâniyen Felsefe’deki mahâretlerini hakikat araştırılması istikametinde değil, kendilerine şân-şöhret te’min etmek istikametinde istismar ediyorlar, bu maksatla da herkesle sonu gelmez tartışmalara giriyorlar ve bu tartışmaları da esas olarak fikir tartışmasından galip çıkmak maksadıyla yürütüyorlardı ki onların bu münâzara tekniklerine Grekçe’de, Türkçe’ye “söz düellosu” olarak çevrilebilecek “eristik” tâbir edilmekteydi. Bu sebeple zamanla kötü şöhret sâhibi oldular; Platon onları “felsefenin piçleri” ve işğal ettikleri felsefeyi de “philosophia”, yâni *hikmet perestlik* değil “philodoxa”, yâni *vehim perestlik*, daha açıkçası *sahte felsefe* olarak niteledi ve böylece felsefeye de bir ıstılah ve mefhum kazandırmış oldu. Yine Sofistlerin bu tavırları ve bu münâzara tekniklerinde kullandıkları “diyalektik” – cedel - de bu sûretle, bu yanıyla, menfî bir anlam çerperine de kaymış oldu.

İmdi Sofistlerin hayırhah bir netîceye vâsıl olmak gibi bir gaye gütmekten ziyâde galebe elde etmeyi gözettikleri bu münâzaralarında mürâcaat ettikleri *eristik* – ki *mugallata* da denebilir – usûlü, zamanla “sofistikasyon” şeklinde, menfî bir mânâ taşıyan yeni bir mefhumun doğmasına da sebep oldu ve felsefe Grekler’den İslâm âleminde geçerken bu terim de “safсата” şeklinde intikal etmiş oldu; hepimizin bildiği *safсата*;

“boş söz” yâni. Böylece sofist denince hemen akla gelen, bu mefhûmun muhtevâsı olur olmuştur: *Boş söz eden adam.*

Fakat bu kadar basit değil; biraz daha farklı, hattâ, hayli farklı. Fark şurada ki Sofistler boş söz ediyorlar ama etmiyorlar da; çünkü, boş adam değiller. Doğruya doğruya eğriye eğri, yığıdi öldür, hakkını yeme: Adamlar işi iyi biliyorlar; iyi felsefe biliyorlar, iyi filozoflar; alt etmesi öyle kolay değil, bu sebeple de ciddiye alınmaları gerekiyor ve öyle de oluyor nitekim. Sâdece, Felsefe'nin babası sayılan Platon'un, hiç hazzetmemekle berâber, birçok eserinde bahse mevzû edinmekle iktifâ etmeyip, haklarında müstakil bir kitap – *Sophistae* – te'lif edecek kadar kendilerini ciddiye almasından da, Sofistlerin ne kadar birikimli insanlar olduklarını istihraç edebiliriz. Öyle idiler hakîkaten de; husûsen felsefeye ve umûmen düşünceye, ilim hayatına çok şeyler de kazandırdılar; meselâ, Sophos'u para ile öğretilmeleri '*bilgi'nin metâlaştırılması*' olarak tefsîr edilerek takbîh edilmişti, ama, ilim hayâtı hayli uzun bir zamandan beri ve bilhassa da günümüzde, amatörler tarafından değil, ancak, geçim kaynağı bilgisi olan, yâni bilgisini satarak yaşayan profesyoneller tarafından canlı tutulmakta olduğu gibi İntelijansiya'nın müessîr bir zümre hâlini alışı da yine buna dayanır ve bu mânâda meselâ her akademisyen, her entellektüel bir sofisttir.

Sâdece bu kadar da değil; Sofistler, bu ismin, süflî olan birincisinin aksine, ikinci ve asâletli bir mânâ kazanmasına da sebep oldular.

O da şöyle idi: ...

